

ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ YETERLİKLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA (Ankara İli Örneği)

A RESEARCH DEALING WITH IN-CLASS SUFFICIENCIES OF TEACHERS
(Case of Ankara Province)

Yrd.Doç.Dr. Ömer Cem KARACAOĞLU
Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi
cemkaracaoglu@yahoo.com

Öz

Bu araştırmanın amacı; öğretmenlerin sınıf içi yeterliklerini ortaya koymak ve sınıf içi yeterliklerle çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma, bir durum çalışması şeklinde yapılmıştır. Araştırma, Delphi tekniği ile belirlenen öğretmen yeterlikleri sonucunda geliştirilen gözlem formunun ön uygulaması ve asıl uygulaması ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ili Mamak ilçesi ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan 115 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlerin sınıf içi yeterliklerini belirlemek üzere 53 maddeli likert tipi beşli dereceleme ölçeğinden oluşan gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının ön uygulaması yapılmış, güvenilirlik çalışması yapılmış ve geçerlik için araç ilgili uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmenlerin sınıf içi yeterlikleri konusundaki verdikleri yanıtlar frekanslardan, yüzdelere ve aritmetik ortalamalardan elde edilen sonuçlar ışığında yorumlanmıştır. Karşılaştırmalarda bağımsız örneklem için t testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları konusunda kısmen yeterli oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen davranışları, öğretmen yeterlikleri, öğretmen eğitimi.

Abstract

The aim of this research is to determine in-class sufficiencies of teachers and to find out the difference between in-class sufficiencies of teachers and different variables. The research has been carried out in the form of a case study. The research has been conducted with the help of pre-application and main application of the observation form which was developed as a result of teachers' sufficiencies determined by means of Delphi Technique. 115 teachers who work in primary and secondary schools in the district Mamak of the province Ankara have constituted the study group of the research. The observation form which is composed of five graded scale with 53 items has been utilized in order to determine in-class sufficiencies of teachers. The pre-application of the measurement tool which was developed by the researcher has been done and reliability tests have been conducted. The tool has been presented for related experts' opinions for validity. The data which was obtained in the research has been analyzed by making use of SSPS program. The answers that teachers gave about in-class sufficiencies of teachers have been commented in light of the results which was obtained from frequencies, percentages and arithmetic averages. In comparison, t test, Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis H test have been utilized for independent samples. As a result of the research, it has been determined that teachers are partly sufficient about in-class teacher behaviours.

Key Words: Teacher behaviours, teacher sufficiencies, teacher education.

1. GİRİŞ

Bilgi, bilginin kullanılması, iletişim teknolojileri, ekonomi ve toplumsal alanlardaki gelişmeler, bireylerin beklentilerinde ortaya çıkan değişimler beraberinde eğitim sistemlerinde ve eğitim programlarında yeni yaklaşımları ve gelişmeleri gündeme getirmektedir. Eğitimdeki yeni yaklaşımlar ve gelişmeler okulun işlevinde, öğretmenin görevlerinde ve sorumluluklarında, bilginin kullanılma biçiminde değişiklikleri zorunlu kılmaktadır.

Çağdaş eğitim anlayışında ve çağdaş öğrenme öğretme yaklaşımlarında okulun ve bilginin işlevindeki değişimler, bireyin kazanması gereken beceriler öğretmenin sınıf içi ve dışı sorumluluklarını da değiştirmiştir. Öğrencinin öğrenme öğretme sürecindeki etkin katılımı ve sınıf dışı araştırma, sorgulama ve problem çözme becerilerini kullanması öğrencinin hedeflerden sapabilme ve yanlış öğrenmeler gerçekleştirme olasılığı nedeniyle öğretmenlerin bu süreçte daha dikkatli ve donanımlı olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle de öğretmenlerin öğrenme öğretme sürecindeki görev ve sorumlulukları daha da artmıştır. Bu bağlamda öğretmenlik mesleği ile ilgili yapılan araştırmaların öğretmenden beklenen özellikleri ortaya koyması yönüyle incelenmesi yararlı olacaktır.

Öğretmenlik mesleği evrensel yeterlikler gerektirmektedir. Farklı ülkelerin öğrencilerinin öğretmenden beklentileri benzerlik gösterebilmektedir. Senemoğlu (2003a) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin “en iyi” olarak düşündükleri öğretmenlerin hangi özelliklere sahip olduğuna ilişkin soruya Amerikalı öğrenciler ile Türk öğrencilerin verdikleri cevapların büyük bir benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya göre öğrenciler; iyi bir öğretmenin kendilerine saygı ve sevgi duyan, dostça, arkadaşça davranan, sorunlarının çözümünde yardımcı olan, onları öğrenmeye heveslendiren, teşvik eden, güler yüzlü, sıcak, esprili aynı zamanda sınıfta disiplini sağlayan, dikkati konu üstüne çekip, dikkatin ders boyunca sürdürülmesini sağlayan, planlı, dersine hazırlıklı gelen, dersine önem veren, hevesli, aktif, öğrencilerin etkili öğrenmesini sağlamak üzere derste araç-gereç kullanan, yaşamdan örnekler verilmesini sağlayan, adil, ağır öğrenen çocuklara daha çok zaman ayıran, bütün öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayan, öğrenciler arasında ayırım yapmayan ve onlara başarısızlık duygusu yaşatmayan, gerek ders içinde, gerekse ders dışında eksiklerini tamamlamalarını sağlayan, pekiştiren, öğrenme yollarını çocuklara öğreten, öğrenciyle bir bütün olarak ilgilenip olumlu iletişim kurarak istendik davranışlar kazandıran bir öğretmen olduğunu ifade etmektedirler.

Öğretmen yeterliklerine ilişkin yapılan bir araştırmada, öğretmenler birçok konuda kendilerini yeterli görmelerine karşın gözlem sonuçları, öğretmenlerin kendilerini algıladıkları kadar yeterli olmadıklarını göstermektedir. Araştırmada, öğretmenlerin yapılandırmacılık konusunda yeterli olduklarını ifade ettikleri halde, yapılandırmacılık konusunda yeterlik ölçütü sayılabilecek davranışları göstermedikleri belirlenmiştir. Örneğin, öğretmenlerin öğrenci görüşlerine değer vermedikleri; sınıfta olumlu, demokratik bir etkileşim ortamı oluşturmadıkları; materyal hazırlama ve kullanma, etkinlik

oluşturma ve programa göre öğretimi planlamanın gereği olan, öğrencilerin ön öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında anlamlı ilişkiler kurmalarına, yeni bilgiyi anlamlı olarak yapılandırılmalarına fırsat sağlamadıkları, öğrencilerin düzeyine uygun etkinlik düzenlemedikleri ve etkinliklerin programdaki kazanımlara uygun olmadığı; öğretmenlerin portfolyo hazırlama, çağdaş yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve bunları istenen düzeyde uygulama yeterliklerine sahip olmadıkları vurgulanmıştır (Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005).

Senemoğlu (2004) öğretmeyi; yaratıcı düşünmeyi, buluşu, seçme ve karar vermeyi kapsayan karmaşık, dinamik ve çok talep edilen bir süreç olarak tanımlamıştır. Öğretmelerin bu görevlerini yerine getirebilmeleri için öğrencilerin gelişim düzeylerini ve gereksinimlerini tanımları, öğretme-öğrenme ortamlarını düzenlemeleri; ölçme ve değerlendirme yeterliklerine sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Gökçe (1999), ilköğretim öğretmenlerinin yeterliklerini on bir başlık altında incelemiştir. Bunlar; çocuk gelişimi konusundaki bilgilerine, sınıf içinde etkili iletişim kurabilmeye, öğretim yöntemlerine, okuma öğretimine, yazma öğretimine, matematik öğretimine, sınıf yönetimine, öğrenci başarısını değerlendirmeye, okul-aile işbirliğini sağlamaya, program geliştirme ve değerlendirmeye, mesleki ve kişisel özelliklere ilişkin yeterlikleri içeren başlıklar olarak sıralanmıştır. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinde olması gereken yeterlikler sıralanmıştır. Sıralanan yeterlikler arasında bütün öğretmenlerde olması gereken yeterlikler yer almaktadır. Bunlar, öğretmenin gelişim psikolojisi konusundaki bilgilerine, sınıf içinde etkili iletişim kurabilmeye, öğretim yöntemlerine, sınıf yönetimine, öğrenci başarısını değerlendirmeye, okul-aile işbirliğini sağlamaya, program geliştirme ve değerlendirmeye ilişkin yeterliklerdir.

Öğretmen yeterlikleri konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, birçok uzmanın bu konuyu farklı ele aldığı görülmektedir (Alkan, 1998; Demirel, 2003; Durucan, 2004; Ekşi, 2006; Gündüz, 2001; Kavcar, 2002; Kılıç, 2005; Senemoğlu ve Özçelik, 1989; Senemoğlu, 2004). Araştırmaların birçoğunda öğretmenlerin etkili bir öğretim gerçekleştirme için gerekli meslek bilgisi, kişilerarası iletişim becerileri, alan bilgisi, genel kültür gibi öteden beri önemsenen özellikler vurgulanmaktadır. Bu araştırmaların daha yakın zamanda yapılanlarında ise öğretmenin esprili olması, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanması, yaratıcı, yansıtıcı ve eleştirel düşünme gibi düşünme becerilerine sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Farklı uzmanların farklı gruplandıkları ve sıraladıkları öğretmen yeterliklerinin belirlenmesinde, farklı uzmanların ortak eğilimlerini belirleyen bir araştırma yöntemini tercih etme önem kazanmaktadır.

Araştırmalar tarandığında öğretmen yeterliklerinin dünyanın gelişmiş ülkelerinde önemsenen bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Varış'ın (1973) yıllar önce belirttiği gibi eğitim sistemini yenilemek isteyen ülkeler yenileme girişimlerine öğretmen yeterliklerini geliştirerek başlamışlardır. Öğretmen yeterlikleri konusu, eğitim bilimleri alanında öteden beri önemsenmiş ve bu konuyla ilgili birçok

araştırma yapılmış, kitaplar yazılmış, öğretimde olması gereken özellikler farklı bakış açılarıyla belirlenmiş ve geliştirilmiştir.

Öğretmen davranışları ve yeterlikleri; uluslararası alanyazında ve uluslararası kuruluşların yaptığı araştırmalarda “öğretmen eğitimi”, “öğretmenlik ölçütleri”, “çağdaş öğretimde olması gereken özellikler”, “öğretmenin çağdaş rolleri”, “yeni arayışlar ışığında öğretmen”, “barış kültürü oluşturmada öğretmenlerin rolü” gibi başlıklarla incelenmiştir (Navarro, 2003; NBPTS, 2004; NCATE, 2002; NcNess ve diğerleri, 2003; OECD, 2004; UNESCO, 2001).

Uluslararası alanyazında öğretmen davranışları ve yeterlikleri konusunda çok sayıda çalışma yer almaktadır. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden bu yana öğretmen yeterlikleri ve öğretmen eğitimi konusu eğitim bilimlerinin önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir. Örneğin, Heck ve Williams (1984), Öğretmenin Karmaşık Roller (The Complex Roles of The Teacher) isimli kitabında öğretmenin rollerini on bir başlıkta toplamış ve incelemiştir. Bu roller aşağıda sıralanmıştır:

- Kişi olarak öğretmen: İnsancıl rol
- Meslektaş olarak öğretmen: Destekleyici rol
- Paydaşlar olarak öğretmen ve anne-babalar: Tamamlayıcı rol
- Öğreneni anlayan olarak öğretmen: Besleyici rol
- Öğrenmeyi kolaylaştırıcı olarak öğretmen: Etkileyici rol
- Araştırmacı olarak öğretmen: Deneyci rol
- Program geliştirmeci olarak öğretmen: Yaratıcı rol
- Yönetici olarak öğretmen: Planlayıcı rol
- Mesleği seçen ve mesleğe yeni başlayan olarak öğretmen: Öğretmen olmayı isteme rolü
- Karar verici olarak öğretmen: Sorun çözme rolü
- Mesleki lider olarak öğretmen: Güçlüklerle baş edici rol

Dünyanın çok gelişmiş ülkelerinin başında sayılan ABD’de Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Ulusal Kurumu (National Council for Accreditation of Teacher Education [NCATE]) tarafından belirlenen Mesleki Standartlar (Professional Standards) isimli çalışmada başlıca öğretmen yeterlikleri sıralanmıştır. Bunlar, alan bilgisi, eğitim ve meslek bilgisi, uygulama yeterlikleri olarak sınıflandırılmıştır. Belirlenen yeterliklere sahip olmayan öğretmenlerin ataması yapılmamaktadır. Öğretmen atamaları Profesyonel Öğretmenlik Standartları Ulusal Kurumu tarafından verilen sertifikaya göre yapılmakta, bu sertifikaya sahip olamayanlar atanma hakkını elde edememektedirler. İstatistiklere göre, başvuran her on adaydan biri bu sertifikayı alabilmektedir (NCATE, 2002).

Nitelikli öğrencilerin yetiştirilebilmesi için öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler beş başlık altında toplanmaktadır. Bu yeterliklere göre her öğretmen:

- Öğrencileriyle ve onların öğrenmeleri ile bütünleşmelidir.
- Öğrettiği konuyu ve öğrencilere o konuyu nasıl öğreteceğini bilmelidir.
- Öğrencilerin öğrenmelerini yönetme ve kontrol etme konusunda sorumluluk sahibi olmalıdır.
- Uygulamaları konusunda sistemli olarak düşünmeli ve deneyimlerden ders çıkarmalıdır.
- Öğrenen toplumların bir üyesi olmalıdır (The National Board for Professional Teaching Standards [NBPTS], 2004).

Öğretmenlerin istenen yeterliklerle donanması, öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulaması olmak üzere iki temel etkene bağlanmaktadır. Öğretmen eğitimi, hizmet öncesi eğitim olarak adlandırılan ve meslek diplomasına sahip oluncaya kadar aldığı eğitim-öğretim aşaması ile başlar. Hizmete başladıktan sonra, mesleki gelişimi açısından öğrenmeye devam etmesi, diğer öğretmenlerle işbirliği kurması, çalışma koşulları ve çevresinin desteği öğretmenlik uygulaması boyutu içerisinde yer almaktadır (Lewis, Parsad, Carey, Bartfai, Farris ve Smerdon, 1999).

AB'nin öğretmen eğitimine ilişkin hazırladığı raporda (Green Paper on Teacher Education in Europe), öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Bunchberger, Campos, Kallos ve Stephenson, 2000, 37).

Öğretmeye ilişkin yeterlikler:

- Öğretim
- Program geliştirme
- Yönetim
- Diğer öğretmenlerle işbirliği
- Öğrencilerin öğrendiklerinden tümevarıma ulaşabilmeleri için onlara yapılacak danışmanlık ve yönlendirme
- Yeniliklere öncü olma
- Açık öğretim ve uzaktan eğitimle öğrenen öğretici
- Yaşam boyu öğrenme taraftarı

Sorumluluklara ilişkin yeterlikler:

- Öğretmenlik
- Bölüm/zümre başkanı
- Okul yöneticisi

Konu alanına katkı getirecek yeni yaklaşımları takip etmeye ilişkin yeterlikler:

- Cinsel eğitim
- Çevre çalışmaları yapma
- Barış eğitimi
- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma

Öğretmen yeterlikleri irdelendiğinde, öğretmende olması gereken yeterliklerin daha önceki dönemlerde beklenenlerden farklılık gösterdiği görülmektedir. Öğretmenin görevinin “ders anlatma” ile sınırlı algılanması dönemi artık kapanmıştır. Öğretmenin alanını iyi bilmesi, öğretimi planlaması ve uygulaması, ülkesini ve dünyayı tanıması nitelikli bir öğretmen olmak için yeterli görülmemektedir. 21. yüzyılda artık öğretmenin açık öğretim ve uzaktan eğitim yoluyla öğrenen, yaşam boyu öğrenen bir birey olması gerekmekte, cinsel eğitim, barış eğitimi, çevre çalışmaları yapma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma gibi konularda da yetkin olması beklenmektedir.

Öğretmen yeterlikleri ve öğretmen davranışları eğitim bilimlerinin ve özellikle de eğitimde program geliştirmenin önemli bir çalışma alanıdır. Planlı ve programlı eğitimin etkili ve verimli olması, programların bilimsel yöntemlerle hazırlanmış olması ve bu programları uygulayacak öğretmenlerin yeterlik düzeyleri ile doğrudan ilgilidir. Programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin niteliği ile programdan alınacak sonuçların niteliği paralellik gösterir. Eğitimin hedeflerine iyi hazırlanmış öğretim programları, bu programları uygulayacak nitelikli öğretmenler ve iyi bir uygulama ile ulaşılabilir. Bu nedenle öğretmenlerin sınıf içi öğretmen yeterliklerinin incelenmesi, uygulamada gösterdiği performanslarının, olumlu ve olumsuz davranışlarının belirlenmesi yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

Dünyadaki değişme ve gelişmelere paralel olarak gereksinim duyulan insan gücü özellikleri de değişmektedir. Bu değişimlere öncülük edecek nitelikli insanların yetiştirilmesinden öncelikli olarak sorumlu öğretmenlerin bilimsel yollarla belirlenen yeterliklerine göre geliştirilen bir gözlem formuyla değerlendirilmesine gereksinim vardır. İhtiyaç duyulan insan gücü özelliklerinin her geçen gün değiştiği düşünüldüğünde daha önce yapılan benzer araştırmalara karşın bu tür araştırmaların sıklıkla yapılması önemli görülmelidir. Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi, belirlenen yeterliklere öğretmenlerin sahip olma düzeylerini ölçecek ölçme araçlarının geliştirilmesi ve bu ölçme araçlarını kullanarak öğretmenlerin belirlenen yeterliklere sahip olma düzeyinin belirlenmesi, eğitim gereksinimlerini gidermeye yönelik çalışmalara kaynaklık da edecektir. Bu araştırma farklı kaynaklardan yetişenler de dahil olmak üzere, istihdam edilen öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına da yol gösterecektir. Araştırmada kullanılan gözlem formunun, “Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri” isimli araştırmada Delphi tekniği ile belirlenen yeterliklerden gözlenebilenleri seçilerek geliştirilmiş olması araştırmayı diğer öğretmen davranışları ile ilgili yapılan araştırmalardan ayıran önemli ve araştırmayı özgün kılan bir noktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin sınıf içi yeterliklerini ortaya koymak ve sınıf içi yeterliklerle çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenler, öğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliklere uygun sınıf içi öğretmen davranışlarını ne düzeyde göstermektedirler?
2. Öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu olup olmamalarına göre sınıf içi öğretmen davranışları anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin, branşlarına (sınıf öğretmeni ve diğer branşlara, sayısal ve sözel branşlara) göre sınıf içi öğretmen davranışları anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma karşılaştırmalı türden ilişkiisel tarama modeli ile yapılmıştır. İlişkiisel tarama modeli ile gereksinim duyulan veriler, araştırmanın hedef kitlesi olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden gözlem yoluyla toplanmıştır. Soruna ilişkin varolan durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılmıştır (Balcı, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ili Mamak ilçesi ilköğretim ve genel ortaöğretim okullarında görev yapan ve dersinde gözlem yapılmasına izin veren 115 öğretmen oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğretmenlerin sınıf içinde gözlenebilecek olanlara sahip olma düzeyini belirlemek amacıyla bir gözlem formu geliştirilmiştir. Gözlem formu, Delphi tekniği ile elde edilen gözlenebilir öğretmen niteliklerinin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Delphi tekniği ile belirlenen 137 yeterlik maddesi içinden gözlenebilir olduğu düşünülen 67 maddenin belirlenmesinde uzman desteği alınmıştır. Gözlem formunu denemek ve uygulamak üzere üç gözlemcinin gözlemci eğitimi sonrasında yaptıkları gözlemler arasındaki farklar incelenmiştir. Farklı kişiler tarafından farklı yorumlanan ve sınıf içinde gözlemlenmesi her zaman mümkün görünmeyen 11 madde gözlem formundan çıkartılmıştır. Gözlem formunda yer alması uygun bulunan 56 madde yeniden uzman görüşüne sunulmuş ve gözlem forumunun deneme uygulaması yapılmıştır. Çizelge 1'de gözlem formunun faktör analizi sonuçları sunulmuştur.

Çizelge 1: Gözlem Formu Faktör Analizi Sonucu

Madde No	Maddeler	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
1	Öğrencinin ilgi ve ihtiyacını dikkate alma	.75	.73
2	Öğrenciye değer verme	.70	.68
3	Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	.72	.69
4	Destekleyici olma	.77	.74
5	Öğrencinin kişiliğine ve gelişebilirliğine saygı duyma	.75	.72
6	Öğrenciyi dinleme	.64	.60
7	Öğrenciyi cesaretlendirme ve teşvik etme	.73	.71
8	Empatik davranma	.74	.71
9	Güler yüzlü olma	.70	.67
10	Öğrenciye güven verme	.77	.74
11	Öğrencide özdenetim sağlama	.76	.74
12	Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme	.74	.71
13	Derse planlı gelme	.71	.69
14	Öğrenme ortamını düzenleme	.62	.61
15	Zamanı etkili kullanma	.63	.61
16	Davranışı ve sınıfı yönetme	.67	.65
17	Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	.61	.59
18	Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	.72	.69
19	Sabırlı ve demokratik olma, hoşgörülü davranma	.72	.70
20	Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	.58	.56
21	Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılama	.60	.58
22	Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	.73	.71
23	Beden dilini etkili kullanma	.70	.69
24	İnceleyen ve sorgulayan olma	.72	.71
25	Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	.52	.51
26	Öğrencinin dikkatini konuya çekme	.71	.69
27	Kendine güvenme	.58	.56
28	Derse giriş yapma	.71	.70
29	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	.69	.69
30	Ses tonunu etkili kullanma	.57	.56
31	Konuyu yaşamla ilişkilendirme	.52	.51
32	Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	.41	.40
33	Okumaya teşvik etme	.49	.48
34	Dönüt verme	.55	.54
35	Düzeltilme kullanma	.59	.58
36	Kaynak çeşitliliği yaratma	.35	.34
37	Kendini iyi ifade etme	.65	.64
38	Enerjik ve coşkulu olma	.64	.62
39	Materyal hazırlama ve kullanma, öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	.35	.34
40	Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme	.46	.46
41	Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	.51	.50
44	Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	.32	.31
45	Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	.42	.41
46	Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)	.55	.53
47	Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	.59	.58

Çizelge 1 devam

48	Genel ve temel konularda donanımlı olma	.60	.58
49	Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	.49	.47
51	Mesleğini severek yapma	.65	.63
52	İşine ve devama özen gösterme	.42	.40
53	Açık fikirli olma	.67	.66
54	Planlı programlı olma	.63	.62
55	Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	.68	.67
56	Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	.68	.67
KMO= 0.88		Açıklanan Varyans=%40	
Barlett Küresellik Testi [$\chi^2 = 4607.496$, SD=1378, p<.001]		Cronbach-Alfa=.97	

42. madde: “Notu tehdit olarak kullanmaktan kaçınma”, 43. madde: “Sınav kâğıtlarını ve ödevlerini iyi inceleyip öğrenciye dönüt verme”, 50. madde: “Güzel yazı yazma” 0.30’un altında faktör yük değeri verdiği için gözlem formundan çıkartılmış ve gözlem formu 53 maddeden oluşturulmuştur.

Gözlem formuna ilişkin faktör analizi sonucu incelendiğinde, aracın tek faktörlü bir yapı gösterdiği görülmektedir. Maddelere ilişkin faktör yük değerleri 0.32 ile 0.77 arasında, madde toplam korelasyonları ise, 0.31 ile 0.74 arasında değişmektedir. Aracın açıkladığı toplam varyans %40 ve Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.97’dir.

Farklı gözlemler ve gözlemciler arası tutarlılık bulunduğundan, gözlemlerin ortalamaları alınarak ortalama puanlarla çalışılmıştır (Gözlemciler arası tutarlılık Kendall Tau Korelasyon Katsayısı [$r=.66$, p<.01]).

Öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde, belirlenen yeterliklere uygun sınıf içi öğretmen davranışlarını gösterme düzeylerini belirlemek üzere 230 ders saati gözlem yapılmıştır. 115 öğretmenin her birinin ikişer saat gözlemlenmesiyle elde edilen veriler, aritmetik ortalamalardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Bulunan aritmetik ortalamaların hangi düzeydeki yeterliği gösterdiğinin görülebilmesini sağlamak amacı ile kullanılan likert tipi beşli derecelendirme ölçeğinde yer alan her bir düzeyin puan olarak sınırları belirlenmiştir. Yorumlar belirlenen aralıklara göre yapılmıştır. Gözlem formunda yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket ederek ölçeğin seçeneklerine ait bulunan sınırlar şöyledir:

Hiç (1)	= 1.00 - 1.80	Oldukça (4)	= 3.41 - 4.20
Az (2)	= 1.81 - 2.60	Çok (5)	= 4.21 - 5.00
Kısmen (3)	= 2.61 - 3.40		

Öğretmenlerin sınıf içi davranışlarının eğitim fakültesi mezun olma durumuna ve branşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler analiz edilmiştir. Öğretmenlerin eğitim

fakültesi mezunu olmalarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için bağımsız örneklem için t testi, öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması için Mann Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Eğitim fakültesi olanlarla olmayanların puanları normal dağılım gösterdiğinden puanlarla değişkenler arasındaki ilişkiye bağımsız örneklem için t testi ile, öğretmenlerin branşları normal bir dağılım göstermediğinden puanlarla değişkenler arasındaki ilişkiye Mann Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi ile bakılmıştır. Mann Whitney U-Testi, iki ilişkisiz örneklemde elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder. Başka bir anlatımla, bu test iki ilişkisiz grubun ilgilenilen değişken bakımından evrende benzer dağılımlara sahip olup olmadığını test eder. U-testi bağımlı değişkenin en az sıralama ölçeğinde ve sürekli olmasını gerektirir. Kruskal Wallis testi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eder. Analizde k tane örneklemin bir bağımlı değişkene ait puanları karşılaştırılır. Bu testte ve parametrik olmayan diğer testlerde, gruplara ait ortalama yerine ortanca (medyan) değer esas alınır. Ortanca, büyükten küçüğe ya da küçükten büyüğe doğru sıralanan bir serinin orta değeridir. Kruskal Wallis Testi, tek yönlü varyans analizine alternatif olarak, her bir teste ilişkin verilerin normal dağılım göstermediği ve/ veya varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılır.

3. BULGULAR VE YORUM

Öğretmenlerin öğretme-öğrenme sürecinde, sınıf içi öğretmen davranışlarını gösterme düzeylerini belirlemek üzere 115 öğretmenin 230 ders saati gözlemlenmesiyle elde edilen veriler, aritmetik ortalamalardan yararlanılarak yorumlanmıştır. Gözlem yoluyla elde edilen verilerin analizine ilişkin sonuçlar Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2: Gözlem Sonuçları

No	Maddeler	N	Gözlenen En Düşük Değer	Gözlenen En Yüksek Değer	\bar{X}	SS
1	Öğrencinin ilgi ve ihtiyacını dikkate alma	115	1	4	2.83	0.76
2	Öğrenciye değer verme	115	2	4	3.04	0.67
3	Yol gösterici, yapıcı ve yaratıcı olma (Öğrenciye rehberlik etme)	114	1	4	2.66	0.77
4	Destekleyici olma	114	1	4	2.91	0.80
5	Öğrencinin kişiliğine ve gelişebilirliğine saygı duyma	113	1	4	2.92	0.73
6	Öğrenciyi dinleme	114	1	5	3.12	0.73
7	Öğrenciyi cesaretlendirme ve teşvik etme	115	1	4	2.85	0.79
8	Empatik davranma	114	1	4	2.70	0.79
9	Güler yüzlü olma	115	1	4	2.86	0.76
10	Öğrenciye güven verme	115	1	4	2.70	0.81

Çizelge 2 devam

11	Öğrencide özdenetim sağlama	113	1	4	2.36	0.77
12	Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme	112	1	4	2.37	0.77
13	Derse planlı gelme	115	2	4	3.16	0.68
14	Öğrenme ortamını düzenleme	115	1	4	2.90	0.68
15	Zamanı etkili kullanma	111	1	4	2.97	0.80
16	Davranışı ve sınıfı yönetme	115	1	4	2.69	0.79
17	Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma	115	1	4	2.57	0.76
18	Sınıf iklimini her zaman olumlu tutma	114	1	4	2.65	0.80
19	Sabırlı ve demokratik olma, hoşgörülü davranma	112	1	5	2.80	0.80
20	Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma	115	1	4	2.43	0.69
21	Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılama	114	1	4	2.52	0.73
22	Güdüleyici olma (öğrencinin üst düzey performans göstermesi için öğrenciyi harekete geçirme)	115	1	4	2.68	0.74
23	Beden dilini etkili kullanma	114	1	5	2.94	0.66
24	İnceleyen ve sorgulayan olma	115	2	4	2.86	0.71
25	Öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlama	113	1	4	2.88	0.62
26	Öğrencinin dikkatini konuya çekme	115	2	5	3.08	0.69
27	Kendine güvenme	113	1	5	3.31	0.74
28	Derse giriş yapma	114	1	5	2.96	0.80
29	Anlaşılır açıklamalar ve yönergeler verme	115	1	5	3.25	0.72
30	Ses tonunu etkili kullanma	114	1	5	3.21	0.67
31	Konuyu yaşamla ilişkilendirme	115	1	5	2.76	0.93
32	Önerilere açık olma ve gerektiğinde bu önerilerden yararlanma	112	1	5	2.89	0.78
33	Okumaya teşvik etme	107	1	5	3.05	0.71
34	Dönüt verme	115	1	4	2.83	0.65
35	Düzeltilme kullanma	115	1	4	2.76	0.70
36	Kaynak çeşitliliği yaratma	114	1	5	2.83	0.69
37	Kendini iyi ifade etme	115	1	5	3.13	0.63
38	Enerjik ve coşkulu olma	112	1	4	2.78	0.64
39	Materyal hazırlama ve kullanma, öğretim materyallerinin amaca uygun olmasına ve estetik duyarlılığı artırmasına dikkat etme	115	1	4	2.74	0.69
40	Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme	114	1	4	2.56	0.68
41	Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama	114	1	4	2.54	0.74
42	Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme	114	2	5	3.58	0.65
43	Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme	114	1	4	2.33	0.71
44	Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)	111	1	5	2.51	0.78
45	Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme	112	1	4	2.55	0.76
46	Genel ve temel konularda donanımlı olma	110	2	4	3.11	0.60
47	Ana dilini etkili kullanma (diksiyon, sözlü ve yazılı anlatım)	115	1	5	3.10	0.75
48	Mesleğini severek yapma	115	1	4	3.16	0.66
49	İşine ve devama özen gösterme	115	1	4	3.19	0.74
50	Açık fikirli olma	115	2	5	3.00	0.66
51	Planlı programlı olma	114	1	4	2.97	0.62
52	Sorun çözme becerilerini uygulayan olma	114	1	4	2.82	0.61
53	Öğretmenlik mesleğinin etik ilkelerine uygun davranma	114	1	4	3.09	0.66

Sınıf içi 53 öğretmen davranışı içinde en yüksek aritmetik ortalamasının (\bar{X} :3.58) “Alanındaki temel kavram (ilke) ve genellemeleri bilme” davranışına ait olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamaya (\bar{X} :3.58) bakıldığında öğretmenlerin bu davranışa ilişkin oldukça yeterli olduğu söylenebilir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde öğretmenlerin oldukça yeterli olduğu başka bir davranış (aritmetik ortalaması 3.41’in üzerinde madde) olmadığı görülebilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin çok yeterli olarak gözlemlendiği bir davranışa (aritmetik ortalaması 4.21’in üzerinde maddeye) rastlanmamaktadır. Öğretmenlerin gözlem sonuçları arasında “Kendine güvenme” ikinci yüksek ortalamaya (\bar{X} :3.31) sahip maddedir. Bu bulguya bakılarak öğretmenlerin kendilerine kısmen güvendikleri söylenebilir.

Gözlem puanlarının, en düşük aritmetik ortalamasınının (\bar{X} :2.33) “Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme” davranışına ait olduğu görülmektedir. Bu bulgu öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşımı kullanma konusunda yeterliklerinin az olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin en yeterli olduğu davranış kendi alanı ile ilgili bilgi ve ilkeleri iyi bilmeleri olarak gözlemlenirken, bu bilgilerin diğer alanlarla ilişkilendirilmesi konusunda yeterli olmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin yeterliklerinin az olduğu (aritmetik ortalaması 2.60’ın altındaki) diğer maddeler, 11, 12, 20, 44, 21, 41, 45, 40 ve 17. maddelerdir. Öğretmenlerin, “Öğrencide özdenetim sağlama”, “Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme”, “Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma”, “Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)”, “Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma”, “Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama”, “Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme”, “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme” ve “Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma” davranışlarında az yeterli oldukları söylenebilir. Bu bulguyu destekleyen farklı çalışmalarla alanyazında karşılaşılmaktadır (Gündüz, 2001; Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005).

Gözlem sonucunda elde edilen tüm aritmetik ortalamalara bakıldığında (\bar{X} :2.85) öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları konusunda kısmen yeterli oldukları söylenebilir. Karacaoğlu’nun (2008) öğretmenlerin yeterlik algılarını belirlediği çalışmasına göre, öğretmenlerin kendi yeterlik algılarının bu çalışmada belirlenen bulguya benzemediği, öğretmenlerin kendilerini oldukça yeterli algıladıkları belirlenmiştir. Bu iki bulguya dayalı olarak, öğretmenlerin kendilerini olduğundan daha yeterli gördükleri ve gözlem sonuçlarının anket sonuçlarına göre daha objektif olduğu söylenebilir. Zira, Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu (2005) tarafından yapılan benzer bir çalışmada öğretmenlerin birçok konuda kendilerini yeterli gördüğü, gözlem sonuçlarına göre ise, öğretmenlerin kendilerini algıladıkları düzeyde yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde öğretmenlerin benlik algılarının ve sosyal beğenirlik arzusunun oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin eğitim fakültesi mezunu olup olmamalarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3: Öğretmenlerin Eğitim Fakültesi Mezunu Olma Durumuna Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması

Eğitim Fakültesi Mezunu	N	\bar{X}	S	SD	t	p
Evet	47	3.41	21.55	113	4.55	0.00
Hayır	68	2.14	20.21			

P<.01

Çizelge 3 incelendiğinde eğitim fakültesi mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin gözlem puanları arasında anlamlı fark olduğu söylenebilir [$t(113)=4.55$; $P<.01$]. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin gözlem puanları ortalamaları (\bar{X} :3.41), olmayan öğretmenlere (\bar{X} :2.14) göre daha yüksektir. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlerin, sınıf içi öğretmen davranışları konusunda daha yeterli olduğu söylenebilir. Buna dayalı olarak öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitimin, öğretmen yeterliklerini etkilediği özellikle eğitim fakültelerinde öğretmen yeterliklerini artıran bir öğrenim süreci gerçekleştiği söylenebilir.

Öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4: Öğretmenlerin Branşlarına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması

Branş	N	Sıra Ortalaması
Sınıf öğretmeni	22	49.95
Güzel sanatlar ve yetenek dersleri öğretmeni	14	69.04
Fen bilimleri dersleri öğretmeni	20	58.58
Sosyal bilimler dersleri öğretmeni	25	67.86
Matematik ve bilgisayar dersleri öğretmeni	14	44.79
Dil dersleri öğretmeni	20	55.47
$\chi^2= 7.323$; $SD=5$; $p= .198$; $p>.05$		

Öğretmenlerin branşlarına göre gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$\chi^2(5)=7.323$; $p>.05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenleri ile sözel ve sayısal branş öğretmenlerinin gözlem puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5: Öğretmenlerin Sözel-Sayısal Branşlarda Görev Yapmasına ve Sınıf Öğretmeni Olmasına Göre Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Kruskall-Wallis H Testi)

Branş	N	Sıra Ortalaması
Sözel branş öğretmenleri	59	63.94
Sınıf öğretmenleri	22	49.95
Sayısal branş öğretmenleri	34	52.90
$X^2= 3.951; SD=2; p= .14; p>.05$		

Öğretmenlerin sözel, sayısal alanda görev yapma ya da sınıf öğretmeni olma durumlarına göre gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$\chi^2(2)= 3.951; p>.05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile öğretim alanları arasında bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin gözlem puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Çizelge 6'da sunulmuştur.

Çizelge 6: Sınıf Öğretmenleri ile Branş Öğretmenlerinin Gözlem Puanlarının Karşılaştırılması (Mann Whitney U Testi)

Öğretmen Branşı	N	Sıra Ortalaması	U	p
Branş Öğretmeni	93	59.69	865.500	0.26
Sınıf Öğretmeni	22	50.84		

$p>.05$

Sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin gözlem puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$U=865.500; P>.05$]. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı söylenebilir. Buna dayalı olarak öğretmenlerin hangi dersi okuttuğu öğretmen yeterliklerini olumlu ya da olumsuz etkilemediği yorumu yapılabilir. Bu yoruma bağlı olarak, eğitim fakültelerinde farklı bölümlerdeki programların öğretmen yeterliklerini etkilemediği de söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

1. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları konusunda kısmen yeterli oldukları belirlenmiştir.

2. Öğretmenlerin “Alanındaki temel kavram ve genellemeleri (ilkeleri) bilme” konusunda daha iyi olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler bu davranışa ilişkin “oldukça yeterli”dir. Gözlemden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin oldukça yeterli olduğu başka bir davranış yoktur. Öğretmenlerin “çok yeterli” olarak gözlemlendiği bir davranışa da rastlanmamıştır.

3.Öğretmenler “Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme” davranışında “yetersiz” olarak belirlenmiştir. “Kendi alanı ile ilgili bilgi ve ilkeleri iyi bilme” öğretmenler en yeterli olarak gözlemlenirken, bu bilgilerin diğer alanları ilişkilendirilmesi konusunda yeterli olmadıkları belirlenmiştir. Öğretmenler, “Öğrencide özdenetim sağlama”, “Öğrencide içsel motivasyonu geliştirme”, “Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik ve taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma”, “Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)”, “Öğrencileri, öğrenme sürecinde etkin kılma”, “Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama”, “Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme”, “Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci öğrenmelerini ölçme” ve “Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma” davranışlarında yeterli değildir.

4.Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler, sınıf içi öğretmen davranışları konusunda daha yeterlidir.

5.Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile branşları arasında bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

Öneriler

1. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitiminde, araştırmada öğretmenlerin eksik olduğu belirlenen aşağıdaki özelliklerin kazandırılmasına öncelik verilmelidir.

- Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme
- Öğrencide özdenetim sağlama
- Öğrenme-öğretme strateji, yöntem, teknik, taktiklerini öğrenme-öğretme ortamında uygun, etkili ve doğru kullanma
- Öz değerlendirme yapma (Kendi performansını değerlendirme)
- Öğrencileri öğrenme sürecinde etkin kılma
- Verileri analiz ederek yorumlama, öğrenciye gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama
- Hatalarını kabul etme, hata yapanlara gerekli fırsatı verme
- Sınıfta istenmeyen davranışlarla başa çıkma

2. Eğitim fakültesi mezunu olan öğretmen adaylarının dışında farklı fakültelerden mezun olan adayların ataması yapılmamalıdır.

3. Öğretmenlerin sınıf içi öğretmen davranışları ile ilgili yeterliklerinin artırılması ile ilgili olarak; öğretmenler arası işbirliğini teşvik eden ve uygulamalı örneklerin yapıldığı programlar hazırlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alkan, C. (1998). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Balcı, A. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Bunchberger, F. (1996). "Some Remarks on the Current State of Teacher Education in the European Union". *Department of Teacher Education University of Helsinki: OLE Publications 2*.
- Bunchberger, F., Campos, B. P., Kallos, D. ve Stephenson, J. (2000). *Green Paper on Teacher Education in Europe. High Quality Teacher Education for High Quality Education and Training*. Thematic Network on Teacher Education in Europe. TNTEE and the editors.
- Bursalıoğlu, Z. (1975). Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 93.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Sands, M. (1996). A New Approach to Curriculum Development in Teacher Education in Turkey. *Teacher Training for The Twenty First Century*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi.
- Durucan, M. (2004). Milli Eğitimde Avrupa Birliği Vizyonunda Müfredat Değişikliği. *Anahtar Dergisi*. Sayı: 189, 14, 15, 23.
- Eşgi, N. (2006). Bilgisayar Teknolojisinde Öğretmen Yeterlikleri. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*. Sayı: 2, 8-10
- Gökçe, E. (1999). *İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlikleri: Ankara'daki İlköğretim Okulu Öğretmenleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2005). *İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri). 17-40. Ankara: Sim Matbaası.
- Gündüz, Y. (2001). *Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Yeterlikleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Haziran 2008. Cilt:V, Sayı:I, 70-97, <http://efdergi.yyu.edu.tr>
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt 35, Sayı 1-2, 1-14
- Kılıç, M. (2005). *Öğretmenin Rolü ve Görevlerine İlişkin Görüşlerin Yeni İlköğretim Programı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu (Kayseri). 41-50. Ankara: Sim Matbaası

- Navarro, J. C. (2003). The Teaching Profession-Beyond Training. *Techknowlogia, January-March*. Copyright©2003 Knowledge Enterprise, Inc. 14.07.2003, http://www.techknowlogia.org/TKL_active_pages2/CurrentArticles/main.asp?FileType=HTML&ArticleID=206
- NBPTS (2004). *The National Board for Professional Teaching Standards*. 15.02.2004, <http://www.nbpts.org/nbpts/standards/five-props.html>
- NCATE-National Council for Accreditation of Teacher Education (2002). *Professional Standards for The Accreditation of Schools, Colleges, and Departments of Education*. Washington: Copyright © University of Virginia
- NcNess, E., Broedfoot, P. ve Osborn, M. (2003). Is The Effective Ompromising The Affective?, *British Educational Research Journal*. 29(2). 243-257.
- OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) (2004). Learning for Tomorrow's World First Results from PISA 2003. *The Learning Environment and the Organisation of Schooling*. 13.12.2004, <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/58/59/33918026.pdf>
- Senemoğlu, N. ve Özçelik D. A. (1989). Öğretmen Adaylarına Öğretmenlik Bilgisi" Kazandırma Bakımından Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Etkililiği. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. Sayı 14. 142-144. 28.01.2004, http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/ogretmenlik_bilgisi.htm
- Senemoğlu, N. (1998). *Okulöncesi ve Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarına İlişkin Bir İnceleme. Bilgi Çağında Öğretmenimiz Sempozyumu*. Ankara: ANAÇEV Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2003). *Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlikleri*. 16.12.2003, http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/ogretmen_yeterli.htm
- Senemoğlu, N. (2004). *Sınıf Öğretmeni Bilgiyi Aktaran Kişi Değil, Bilgiye Ulaşma Yollarını Öğreten Kişidir*. 02.04.2004, http://bef.sdu.edu.tr/hocalar/dekanlik/nuray_senemoglu/Makaleler/sinif_ogr.htm
- UNESCO. (2001). *Teachers for Tomorrow's Schools*. Paris: UNESCO Publishing.
- Varış, F. (1973). Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Birkaç Sorun. *50. Yıla Armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.